

Posudek oponenta disertační práce Jitky Močičkové
“Dějepisné atlasy 1848–1989 a středoevropský prostor”

předkládané v roce 2022 na Katedře pomocných věd historických a archivního studia

I. Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce se zabývá detailním popisem a interpretací vývoje dějepisných atlasů ve střední Evropě od poloviny 19. století do roku 1989. Už to je samo o sobě velmi široké téma a autorka svým velmi kvalitním přístupem k tématu zpracovala poměrně rozsháhlou práci. Včetně příloh má práce více než 350 stran. V tomto rozsahu velmi detailně popisuje vývoj dějepisných atlasů zejména u nás, s kontextovým přesahem do okolních zemí. Výsledkem je unikátní přehled dějepisných atlasů, a to nejen jejich výčtem a popisem základních charakteristik, ale také interpretací jejich obsahu na základě doby vzniku a osoby autora či autorského týmu.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Z pozice odborníka na kartografii se pokusím zhodnotit úroveň práce v oblasti analytické a technické. Téma práce je jistě aktuální a v textu autorka velmi pěkně vysvětluje význam dějepisných atlasů nejen pro poznání historie, ale i pro obraz soudobých názorů na ní, a to včetně ideologických a manipulativních snah o její zkreslené podání. Úvodem musím předeslat, že se mi práce velice líbí a přečetl jsem jí s radostí. Mé připomínky, které uvedu později, jsou minimální a týkají se spíše některých formálních věcí. Je třeba ale přiznat, že rozsah je práce je obrovský, a téma by snad bylo možné částečně redukovat a případně zařadit bližší analýzu významných děl. Tím myslím nejen jejich popisnou část, ale i část kartografickou. Rozumím ale, že tato práce má jiný cíl. Přehled atlasové tvorby od poloviny 19. století je nezbytný k pochopení všech aspektů politických a technologických změn, které se udály za 150 let jejich tvorby. Z tohoto pohledu se jedná o práci výjimečnou, skvěle napsanou a velmi dobře se odkazující na zdroje a prameny.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Text práce je psán velmi srozumitelně, jeho struktura je jasná a odpovídající. Cíle práce jsou jasně definované v úvodu a v práci jsou naplněné. Autorka vše shrnuje v závěru práce včetně návrhu dalšího možného badání v oblasti.

2. Formální úroveň práce

Po formální stránce se jedná o text, který je napsán pravopisně bez chyb a s velkou dávkou nadhledu. Literatura je citována správně. Je vidět, že autorka prostudovala velké množství pramenů a používá je relevantně. Poznámkový aparát je velmi bohatý a obsahuje téměř 1200 položek. Ve velké většině případů je ale poznámkový aparát velmi vhodným doplňkem textu a přibližuje řadu dalších informací. Co se týká jazykové stránky textu, občas je z mého pohledu použita příliš populární forma textu se slovními spojeními, které bych v disertační práci technického charakteru, které standardně vedu nebo oponuji, určitě nedoporučoval. Nejsem ale odborník na práce historické nebo společenskovední, a třeba se tak jedná o běžný projev v pracích tohoto typu. (např. „gros celé práce“, „autor měl šťastnou

ruku“, „nakladatelství zatoužilo“). Na druhé straně tato populárnější forma umožňuje číst práci daleko snadněji a tak jsem použití tohoto jazyka při vlastním čtení rozsáhlé práce velmi ocenil.

Co se týká vizuální stránky práce, jedná se o standard, pradávně vysázený v Microsoft Word, což s sebou nese několik velmi drobných nedostatků:

- konce řádků někdy obsahují jednohláskové předložky, osamělé číslovky a podobně,
- odkazy na poznámky pod čarou jsou někdy vysázeny klasickým řezem, jindy kurzívou,
- v číslování kapitol se zpravidla nepoužívá tečka na konci, např. „4.2.7.“,

Dále bych uvítal více obrázků v textu, které by podpořily tvrzení uvedená v textu. Na to, že se jedná o práci o dějepisných atlasech, které jsou velmi vizuální, obahuje text relativně málo ukázek konkrétních map. Obrázky map, které jsou v textu vložené, pak poměrně často vykazují ne moc dobrou kvalitu. Jedná se pravděpodobně o špatně naskenované atlasové strany, případně jejich fotografie, které by mohly být barevně i rozsahem korigovány a upraveny. Také kvalita grafů by mohla být na lepší úrovni (ve verzi PDF, kterou jsem měl k dispozici byly některé grafy graficky poškozené), např. s lepší volbou barev.

Osobně pak nejsem zastáncem výrazu „mapka“, který je v práci hojně používán.

Tyto prohřešky nesnižují kvalitu textu práce, která je výborná, ale jejich odstranění by mohlo vést k lepší čitelnosti a větší estetice práce.

3. Práce s prameny či s materiálem

Jak jsem již zmínil dříve, práce s literaturou i se samotnými dějepisnými atlasy je na vysoké úrovni. Vše je správně citováno. Interpretace zjištění jsou dobře argumentována. Z tohoto pohledu se jedná o výbornou práci.

4. Vlastní přínos

Myslím, že práce určitě přináší mnoho nového. Zejména kompiluje dohromady řadu informací o atlasech, zasazuje je do prostředí, ve kterém vznikly a interpretuje autorské záměry, inspirace i polické zázemí jejich tvorby. Osobně bych více ocenil analýzu kartografického jazyka atlasů, ale i tuto oblast autorka zmiňuje jako možný další směr bádání. Chápu, že na analýzu konkrétních metod tematické kartografie nebo kartografických znaků v atlasech nebyl v této práci prostor.

IV. Dotazy k obhajobě

Na autorku bych měl následující otázky do rozpravy:

- Když autorka používá slovo „mapka“, co je tím myšleno? Jedná se o mapu malých rozměrů nebo o obsahově jednoduchou mapu?
- V čem byl hlavní rozdíl československé a polské dějepisné kartografie po první světové válce? Proč se v našem prostředí nedařilo nastartovat tvorbu nových dějepisných atlasů?

- Jak moc se vývoji dějepisných atlasů projevuje nejen technologický pokrok při jejich výrobě, ale i vývoj a používání nových metod tematické kartografie?

V. Závěr

Celkově bych rád zhodnotil předloženou práci jako výbornou.

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako *prospěla*.

15. 9. 2022

prof. Ing. Jiří Cajthaml, Ph.D.